

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden

Utvecklingsförvaltningen

Omvärldsanalys 2010-2012

Arbetsmarknaden

Den stora ekonomiska oron på världsmarknaden nådde Sverige under andra halvåret 2008 och har bidragit till en högre arbetslöshet. Enligt AMS prognoser räknar man med en avmattning i stort sett alla branscher med regionala undantag, exempelvis inom hälso- och sjukvården samt några läraryrken. Arbetslösheten i länet och i Tyresö är både ur ett nationellt och internationellt perspektiv fortfarande låg.

Antal varsel om uppsägning har ökat dramatiskt, samtidigt som antalet nyanmällda lediga platser fortsatt att minska och företagens anställningsplaner justerats ner. Företagen minskar sysselsättningen med närmare 3 procent 2009 i syfte att anpassa antalet anställda till den svagare efterfrågan.

Minskad sysselsättning leder till minskade skatteintäkter för kommunerna. Dessutom kommer den minskade sysselsättningen leda till ökade kostnader för bland annat arbetsmarknadsåtgärder, vuxenundervisning och försörjningsstöd.

Grupper som har fått svårare att komma in på arbetsmarknaden är ungdomar, personer med låg eller ingen yrkesutbildning, kvinnor med kort utbildning, utomeuropeiskt födda samt personer med funktionshinder. Hur de stora avhoppen från A-kassorna kommer att påverka behoven av försörjningsstöd är svårt att se.

Arbetsgivare ställer allt högre krav på utbildningsnivå och de som haft svårast att komma in på arbetsmarknaden är ungdomar med oavslutade gymnasiestudier. Enligt skolverkets statistik för 2008 saknade 25 procent av Tyresös 20-åringar slutbetyg från gymnasieskolan, motsvarande siffra i Stockholms län är 31 procent. I en Europeisk utblick visar statistiken att en tredjedel av arbetskraften är lågutbildad (motsvarande högstadium) och i framtiden kommer endast 15 procent av arbetena vara så kallade "low skilled jobs". (Källa: Mats Söderberg SKL, Sveriges kommuner och landsting)

Om lågkonjunkturen blir långvarig kommer detta även att påverka möjligheterna att finna praktikplatser, inom såväl gymnasieskolans program som vuxenutbildningen samt arbetsmarknads- och invandrarverksamheten.

En stor del av arbetskraften närmar sig pensionsåldern, vilket kommer att skapa ett stort behov av arbetskraft. Den kompetens som lämnar arbetsmarknaden i och med att 40-talisterna går i pension måste ersättas. Flera av de sektorer som kommer att ha arbetskraftbehov är sektorer som är mindre attraktiva för ungdomar som t ex vård, omsorg och skola.

Befolkning

Stockholms län har precis nått förbi toppen av en demografisk puckel bland 16 åringar. Nu minskar storleken på elevkullarna som träder in i gymnasieåldern. För Tyresös del är årets 16 åringar sju procent färre än fjolårets som var toppen på kurvan. Den kraftiga ökningen av antalet elever i gymnasieålder under åren 2000 till 2007 har kunnat mötas med utökning av platsantalet i äldre skolor och en kraftig nyetablering av frigymnasier. Idag finns ca 205 gymnasieskolor i Stockholms län.

Antalet gymnasister (definierat som antal 16-18 åringar) kulminerar till läsåret 2010-2011 för Tyresös del. Även Nacka når sin topp detta år. Haninge och Stockholms stads söderförorter har sina maxvärden något tidigare. Kullarna minskar sedan påtagligt under 2010-talet. År 2015 är antalet gymnasister 19 procent lägre jämfört med 2010 för Tyresö kommun.

Under sista halvåret har vi sett en påtaglig ökning av antalet elever med neuropsykiatriska diagnoser, framförallt asperger och högpresterande autism. Hösten 2009 börjar fler elever än tidigare med aspergerdiagnos sina gymnasiestudier. Denna utveckling syns även i resten av länet. Antalet utbildningsplatser för sådana elever har femfaldigats på 5 år. Kostnaden för dessa elever kommer att öka påtagligt för vår kommun. En utbildningsplats i liten asperger-grupp kostar oftast uppåt 300 tusen kronor per år.

Enligt SCB:s rapport Befolkningens utbildningsnivå 2006, 25-64 år placerar sig Tyresöbornas utbildningsnivå något över riksgenomsnittet. Totalt har drygt 9 000 personer eller 42 % av befolkningen i gruppen kortare än 3-årig gymnasieutbildning.

Antal ungdomar som lämnar skolan utan fullständiga betyg ökar. Enligt skolverkets statistik för läsåret 2008/2009 är elever med utländsk bakgrund som hoppar av gymnasieskolan överrepresenterade. Med utländsk bakgrund avses elever som är födda utomlands eller har föräldrar som båda är födda utomlands. 12 procent av eleverna i Sverige med utländsk bakgrund gör studieavbrott eller studieuppehåll medan motsvarande siffra för elever med svensk bakgrund är 5 procent.

Den aktuella migrationstrenden som råder är att antalet asylsökande minskar samtidigt som fler vill komma till Sverige som anhöriga eller för att arbeta eller studera de närmaste åren. Minskningen av antalet asylsökande ska ses mot bakgrund av att Sverige 2007 hörde till de länder i västvärlden som tog emot flest asylsökande. Däremot ökar antalet ensamkommande asylsökande barn och ungdomar. De har under år 2008 kommit att utgöra en allt större andel av nya asylsökande. Det finns ett fortsatt behov av kommunplatser för denna kategori sökande.

Inom EU arbetar man för en gemensam flyktingpolitik. Sverige har tagit emot 25 % av alla flyktingar som kommer till EU och tanken är att det ska bli en jämnare fördelning. Tyresö kommer att fortsätta ta emot flyktingar från andra invandrartäta kommuner i länet.

Politiska beslut på riksnivå

Vi ser en ökad fokusering på yrkesutbildning med gymnasial lärlingsutbildning, gymnasial yrkesutbildning genom komvux och yrkeshögskola. Även förslaget om en ny gymnasieskola pekar mot en tydligare uppdelning i yrkesförberedande och högskoleförberedande program.

Den nya gymnasiepropositionen väntas under 2009 och arbetet med att förbereda och realisera denna kommer att dominera 2010 års utvecklingsarbete. I samband med detta arbete kommer programutbudet att förändras och utvecklas.

Yrkeshögskolan kommer att starta den 1 juli 2009. Yrkeshögskolan kommer att inrymma korta riksrekryterande yrkesutbildningar med en utbildningstid på 1 - 2 år för flertalet. Hit kommer all eftergymnasial yrkesutbildning att föras. För att stärka regionens utbud av kvalificerade yrkesutbildningar kommer C3L/Tyresö kommun tillsammans med 7 samverkande kommuner att starta och ingå som egen utbildningsanordnare under Södertörns yrkeshögskola.

Ansökan att starta Yrkesvux ska vara inne den 16 mars 2009 och kommer att innehålla yrkesutbildning på gymnasial nivå. Regeringen anslår extra medel i syfte att öka antalet yrkesutbildningar, man förändrar också regeln för det högre bidraget från CSN till arbetslösa studerande över 25 år.

Valfrihet

Andelen elever som väljer andra kommunala skolor ökar. Under 2008 slöts ett samverkansavtal mellan stockholmskommunerna som ökar konkurrensen och elevernas valfrihet inom gymnasieskolan. Avtalen innebär att eleverna konkurrerar på lika villkor. Statistik från det första läsårets intagning efter avtalen visar att Tyresöelever i högre grad än tidigare väljer skolor i andra kommuner. Utbildningsplatserna i de angränsande kommunerna är betydligt dyrare än om eleverna hade valt att gå på Tyresö gymnasium eller på en friskola vilket innebär högre kostnader för kommunen. Samverkansavtalen gynnade även de elever som sökte till Tyresö gymnasium från andra kommuner, då de konkurrerar på samma villkor som Tyresöeleverna. Drygt 30 elever från Tyresö blev utkonkurrerade på program som byggprogrammet, elprogrammet och fordonsprogrammet. Vissa kom in på dessa program i andra kommuner medan andra inte kom in alls och erbjöds plats på det individuella programmet för att kunna söka om till nästa år.

Elever i Tyresö kommun har möjlighet att söka vilken skola som de vill och bli förstahandsmottagna där, några fåtal undantag finns. Många av Tyresös flickor tar chansen att söka innerstadsskolor medan fler pojkar blir kvar i hemkommunen. Det har medfört en ojämn könsfördelning på Tyresö gymnasium, andelen pojkar ökade från läsåret 07/08 från 58 procent till 65 procent vid läsåret 08/09.

Hösten 2008 märktes en påtaglig överkapacitet i länet vad gäller de program som är lätta att starta upp. Dessa är främst de teoretiska programmen Samhällsvetenskapligt program (SP) och Naturvetenskapligt program (NV) samt Mediaprogrammet (MP). Gymnasieskolor i de centrala delarna av länet fyller i stort sett sina platser, medan skolor i utkanterna av Stockholm har det svårare. Många skolor kommer att riskera nedläggning. Konkurrensen blir hårdast för skolor som enbart erbjuder SP och NV.

Nyetableringen av frigymnasier i länet har bromsats upp. Dock har många befintliga friskolor sökt tillstånd för att få erbjuda ett utökat antal nationella program vilket oftast har bifallits av Skolverket. Lagändringen 2006, som möjliggör individuellt program (IV) på friskolor har medfört en utökad marknad, som väckt mer intresse nu när elevunderlaget minskar.

Den nya friskola som startade med en enda klass (SP+NV blandat) hösten 08 i Tyresö centrum, Tyresö Enskilda gymnasium, har i dagarna meddelat att man inställer betalningarna. Den hotande nedläggningen hänförs troligtvis till låga söksiffror efter den första valomgången.

Många analytiker tror att så många som 40 friskolor kommer att läggas ned under de kommande åren. Elever som ställs utan skola måste beredas plats antingen i en annan friskola eller i en kommunal skola. Det kan dock behövas extra stöd till dessa elever, då alla skolor läser efter olika upplägg. Tyresö Enskilda gymnasium hade bland annat skjutit upp de dyra laborationerna i NO-ämnen till senare år, vilket medför att någon annan skola måste stå för den kostnaden.

Medborgaren i fokus

Under 2010 kommer genomförandefasen i det visionsarbete som pågår på Tyresö gymnasium att kunna intensifieras. En analys av närliggande gymnasieskolor ger att många har gjort, eller kommer att göra, stora satsningar för att kunna överleva. Satsningarna kan handla om lokalernas ändamålsenlighet och utseende, marknadsföring och förstärkning av varumärket, utbildningskonceptet, utbildningsutbudet eller ny teknik.

En konkurrensnackdel som Tyresö gymnasium kämpar med är den geografiska belägenheten. Det är attraktivt att gå i skolan i stan, vilket 2009 års intagningssiffror bekräftar vad gäller konkurrenten Värmdö gymnasium.

Intresset för att gå yrkesförberedande utbildningar ökar. I årskurs 1 i Sverige är det idag fler elever som går yrkesförberedande än studieförberedande gymnasieutbildningar. Lågkonjunkturen kan få efterverkningar för lärlingsverksamheten. Arbetet med att hitta lärlingsplatser och PRYK-platser (Praktisk yrkeskompetens) kommer att bli svårare under 2010.